

Л.М. Дунаєва,
У.В. Варнава,
Т.П. Хлівнюк,
М.Б. Брагар

Адреса: 65058, м. Одеса, Французький б-р, 24/26, к.8
Конт. телефони: (0482) 68-78-53, 37-47-64, 776-07-71
Факс: (048) 748-00-68
E-mail: ipo@onu.edu.ua

Институт инновационного и последипломного образования - это:

- ✓ Эксклюзивная возможность получить уникальное образование в старейшем ВУЗе Юга Украины: Финансы и Кредит, Социальная работа, Экономическая кибернетика;
- ✓ Дополнительное последипломное образование;
- ✓ Международные договоренности и стипендиальные магистерские программы за рубежом;
- ✓ Запросы от ведущих государственных и частных предприятий на ежегодное предоставление специалистов;
- ✓ Уникальная система внедрения компьютерных инноваций в обучении;
- ✓ Возможность поступить сразу на 3-й курс университета по специальностям Психология и Компьютерная инженерия;
- ✓ Насыщенная студенческая жизнь (поездки, концерты, спортивные секции)

Единственный на Юге Украины учебный комплекс "Школа-Колледж-Университет"

- ✓ Возможность получить базовое высшее образование уже в 20 лет;
- ✓ Поступление после 9 и 11 классов;
- ✓ Экономия двух лет обучения, дающая возможность раньше начать построение профессиональной карьеры;
- ✓ Единственное в Одессе среднее-специальное гуманитарное образование;
- ✓ Наличие бюджетных мест;
- ✓ Самые выгодные контракты на Юге Украины среди аналогов; Финансы и кредит
- ✓ Поступление в университет на льготных условиях без сдачи "ЗНО"

Прикладная математика

Бухгалтерский учет

Социальная работа

23

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА

МЕТОДИЧНІ
РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО НАПИСАННЯ
ДИПЛОМНИХ РОБІТ
ОКР «БАКАЛАВР»
НАПРЯМУ ПІДГОТОВКИ
«СОЦІАЛЬНА РОБОТА»

Укладачі: Л.М. Дунаєва,
У.В. Варнава,
Т.П. Хлівнюк, М.І. Брагар

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І.МЕЧНИКОВА
ІНСТИТУТ ІННОВАЦІЙНОЇ ТА ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Укладачі: Л.М. Дунаєва, У.В. Варнава, Т.П.Хлівнюк, М.І. Брагар

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО НАПИСАННЯ ДИПЛОМНИХ РОБІТ
ОКР «БАКАЛАВР» НАПРЯМУ ПІДГОТОВКИ «СОЦІАЛЬНА РОБОТА»

для студентів Інституту інноваційної та післядипломної освіти

галузі знань 1301 «Соціальне забезпечення»

напряму підготовки 6.130102 «Соціальна робота»

Одеса, 2016

ББК : 378
УДК : 60.55

Підготовлено:

Професор кафедри соціальної роботи, доктор політичних наук Л.М.Дунаєва, доцент кафедри соціальних роботи, кандидат психологічних наук У.В. Варнава, доцент кафедри соціальних теорій, кандидат політичних наук Т.П. Хлівнюк, пошукач кафедри соціальної роботи за спеціальністю 19.00.05 «Соціальна психологія; психологія соціальної роботи» М.І. Брагар

Рецензенти:

1.Кременчуцька М.К. – Голова НМК ІПО ОНУ імені І.І.Мечникова, кандидат психологічних наук, доцент кафедри соціальної допомоги та практичної психології

2. Булгакова В.О. – кандидат психологічних наук, ст. викл. Південноукраїнського національного університету імені К.Д.Ушинського.

Затверджено на спільному засіданні кафедри соціальної роботи та кафедри соціальних теорій ІПО

Протокол №7 від 24.02.2016р.

Схвалено на засіданні Вченої ради ІПО

Протокол №7 від 14.06.2016р.

Дунаєва Л.М. Методичні рекомендації до написання дипломних робіт ОКР «бакалавр» для студентів галузі знань 1301 «Соціальне забезпечення» напряму підготовки 6.130102 «Соціальна робота» Інституту інноваційної та післядипломної освіти Одеського національного університету імені І. І. Мечникова/ Л.М.Дунаєва, У.В. Варнава, М.І. Брагар, Т.П. Хлівнюк. - Одеса: Вид-во «ВМВ», 2016. - 37с.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Дипломна (бакалаврська) робота в університеті – це кваліфікаційна письмова робота студента випускного курсу. Вона передбачена навчальним планом як обов'язковий завершальний етап підготовки бакалавра. Виконання і захист дипломної (бакалаврської) роботи дозволяють визначити рівень теоретичної і практичної підготовки студента, перевірити його здатність бути дипломованим фахівцем із певної спеціальності. Дипломна (бакалаврська) робота є своєрідним підсумком усього процесу навчання на факультеті соціальної роботи.

Дипломна (бакалаврська) робота повинна відповідати сучасному рівню розвитку науки, законодавства і практики.

Метою дипломної (бакалаврської) роботи є:

- розширення й поглиблення теоретичних знань студентів з обраної проблеми, систематизація і аналіз сучасних наукових підходів до розв'язання теоретичних та практичних завдань;

- поглиблення знань студентів із суміжних наук;

- удосконалення умінь та навичок студентів самостійно вести наукові дослідження, користуватися сучасною методикою їх проведення;

- розвиток умінь студентів застосовувати одержані знання при вирішенні конкретних наукових завдань;

- удосконалення навичок самостійної роботи студентів із науковою літературою;

- формування готовності й здатності студентів до самоосвіти і саморозвитку, самостійної дослідницької роботи в майбутній професійній діяльності.

Матеріали дипломної (бакалаврської) роботи повинні бути використані для виголошення доповіді на факультетській студентській науково-практичній конференції (круглому столі), під час написання статті, або можуть бути також початком накопичення фактичного матеріалу для подальшої дослідницької роботи.

Загальні вимоги до дипломної (бакалаврської) роботи:

- цілеспрямованість;
- об'єктивність;
- чітка логічність та послідовність побудови роботи і викладу матеріалу;
- глибина дослідження та повнота висвітлення питань;
- переконливість аргументації викладених думок;
- точність і стислість формулювань, конкретність викладу матеріалу;
- обґрунтованість висновків і рекомендацій;
- грамотне оформлення роботи.

1.1. Обрання та затвердження теми дипломної (бакалаврської) роботи

Тематика дипломних робіт складається провідними викладачами кафедри і затверджується на першому в навчальному році засіданні. Зазначений перелік не є вичерпним, студент може самостійно сформулювати тему дипломної (бакалаврської) роботи і з відповідним обґрунтуванням подати заяву про затвердження завідувачу кафедри.

Студенти мають визначитися щодо теми дипломної (бакалаврської) роботи протягом 2–3 тижня, на останньому курсі навчання (вересень-жовтень).

При виборі теми необхідно враховувати, що в межах однієї форми навчання, як правило, не допускається виконання дипломної (бакалаврської) роботи за однією і тією ж темою двома чи більше студентами, тому лаборант кафедри має інформувати студентів про вже обрані теми дипломних робіт.

В окремих випадках, зумовлених винятковим збігом обставин (зміна законодавства, стажування за кордоном, перехід на іншу роботу тощо), допускається зміна чи уточнення затвердженої теми дипломної (бакалаврської) роботи.

Тема роботи повинна відповідати наказу ОНУ імені І.І.Мечникова про затвердження тем дипломних бакалаврських робіт.

Студентові слід мати на увазі, що наукове дослідження – це цілеспрямоване вироблення нових знань, які розкривають нові явища в суспільстві та природі, для використання їх у практичній соціальній діяльності.

З'ясовуючи об'єкт, предмет, мету й завдання дослідження, необхідно зважати на те, що між ними й темою дипломної (бакалаврської) роботи є системні логічні зв'язки.

Виконання бакалаврської роботи передбачає оволодіння й застосування теоретичних знань щодо методології наукового дослідження і практичних навичок його організації та проведення. Уміння поставити наукову проблему, сформулювати її актуальність, спланувати й провести емпіричне дослідження та проаналізувати його результати; самостійно аргументувати висновки; узагальнювати та систематизувати враховуються під час оцінювання бакалаврської роботи як такі, що наочно підтверджують і засвідчують теоретико-методологічний рівень кваліфікації випускника і його спроможність до самостійної роботи.

Бакалаврська робота повинна відповідати кваліфікаційним вимогам стосовно змісту, мати структуру, яка дає змогу продемонструвати логіку зв'язків між явищами та процесами, які описуються.

1.2. Структура дипломної (бакалаврської) роботи

Для виконання поставлених завдань та підготовки якісного виконання дипломної роботи у визначений строк, рекомендується враховувати, що її написання потребує вдумливої, кропіткої, але творчої та постійної праці з питань, що визначено планом і оформлено у вигляді завдання до дипломної (бакалаврської) роботи (див. **додаток А**).

Обов'язковими складовими дипломної (бакалаврської) роботи є:

- **Титульна сторінка** (див. **додаток Б**)
- **План** (заголовок подається словом «**ЗМІСТ**», включає план роботи, а також вказівку на список використаних джерел).
- **Перелік умовних позначень** (у випадку необхідності)
- **ВСТУП**(обґрунтовується актуальність теми, її значення для теорії та практики певної науки, мета, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження, у загальних рисах – використані джерела) (див. **додаток В**)
- **Основна частина** (складається з двох-трьох розділів, є змістовним розкриттям питань, що становлять предмет дослідження). (**Словосполучення «Основна частина» у тексті роботи не вживається!!!**) Також основна частина обов'язково повинна містити висновки до кожного розділу.
- **ВИСНОВКИ** (включають основні підсумки проведеного дослідження – переважно в теоретичному плані, а також практичні пропозиції та рекомендації щодо

вдосконалення соціального захисту вразливих категорій населення, законодавства, створення та реалізації соціальних проєктів, створення чи вдосконалення методики організації соціальної роботи з різними категоріями клієнтів тощо;

- **СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ** (у ньому наводяться лише ті джерела, на які зроблено посилання в дипломній роботі, при цьому мають бути дотримані певні правила щодо назви джерел та послідовності їх розміщення у списку);

- **ДОДАТКИ** (з назвою кожного додатку).

Вимоги до структурних елементів дипломної роботи

Змістом дипломної (бакалаврської) роботи є розкриття сутності певної проблеми на основі ґрунтовного вивчення теоретичних джерел, їх аналізу, проведення необхідних досліджень їх систематизації і аналізу отриманих даних, обґрунтування власних висновків.

Структурно атестаційна робота складається зі вступу, основної частини, висновків та рекомендацій, списку використаної літератури та додатків.

Зміст має включати: вступ, найменування всіх розділів, підрозділів, пунктів (підпунктів, якщо вони мають заголовки) основної частини роботи; висновки (до розділів та загальні); рекомендації; перелік посилань; найменування додатків із зазначенням сторінок цих матеріалів.

У **вступі** (не більше 5 сторінок), який розміщується з нової сторінки, викладається: актуальність теми; оцінка сучасного стану проблеми на основі аналізу вітчизняної і зарубіжної наукової літератури із зазначенням практично вирішених завдань, існуючих проблем, учених і спеціалістів у даній предметній галузі; основна мета і завдання роботи; досліджувані проблеми, які виносяться на захист; практичне значення роботи; апробація.

Актуальність теми: сутність проблеми, її значущість, роботи відомих науковців над питанням, що розглядається, обґрунтування необхідності свого дослідження.

Кінцевий результат дослідження передбачає вирішення проблемної ситуації, яка відображає суперечність між типовим станом об'єкта дослідження в реальній практиці й вимогами суспільства до його ефективнішого функціонування. Кінцевий результат відображає очікуваний від виконання, позитивний ефект, який формулюють двоступенево: першу частину – у вигляді суспільної корисності, другу – у вигляді конкретної користі для науки, віднесеної до основного предмета дослідження.

Мета дослідження пов'язана з об'єктом і предметом дослідження, а також із його кінцевим результатом та базується на тих засобах та способах, через здійснення яких досягається кінцевий результат.

Мету дослідження формулюють одним реченням. Щоб досягти поставленої мети, необхідно розв'язати кілька (як правило, 3–5) завдань. Мета і завдання мають бути взаємопов'язані і розкривати тему, заявлену в назві роботи. Не можна формулювати мету так: «Дослідити (вивчити, проаналізувати) певний процес (об'єкт, явище)», оскільки дослідження й аналіз – це не мета, а засоби її досягнення. Формулюючи мету, варто чітко зазначити, що саме ви хочете установити, визначити, виявити, з'ясувати в своїй роботі.

Завдання дослідження. Формулюючи завдання, вкажіть, що конкретно передбачаєте зробити: проаналізувати, визначити особливості, систематизувати вітчизняний і зарубіжний досвід, виокремити, дослідити й описати, розглянути, з'ясувати, простежити, показати, класифікувати, експериментально перевірити й обґрунтувати, визначити тенденції, окреслити шляхи підвищення ефективності, розробити рекомендації тощо.

Наукова проблема – це сукупність не розкритих теоретичних або практичних питань, які потребують вирішення за допомогою наукових досліджень. Наукові проблеми виникають не стихійно, а закономірно, тому їх вирішення безпосередньо впливає на розвиток та удосконалення науки. Вибір проблеми дослідження обґрунтовують насамперед її актуальністю, тобто тим, наскільки обране дослідження сприятиме розвитку відповідної галузі науки, соціальному розвитку країни та вирішенню особистісних чи соціальних проблем населення. Проблема повинна бути чітко визначеною та послідовною. Важливою умовою істинності проблеми є властивість її доведення (доказовості). Цю властивість у формальній логіці виражає закон достатнього обґрунтування, сутність якого полягає в тому,

що під час дослідження достовірними вважають лише ті твердження, стосовно істинності яких наведено обґрунтовані докази. Проблему вважають доведеною, якщо не просто стверджують її істинність, а й зазначають підстави її вирішення. Оскільки наукова проблема є сукупністю складних теоретичних і практичних питань, під час наукового дослідження проблеми поділяють на складові компоненти – теми.

Тема – це частина наукової проблеми, яка охоплює одне або кілька питань дослідження. Тему обирають, виходячи з мети дослідницької роботи, яка повинна передбачати розроблення нових концепцій і напрямів розвитку певної науки, удосконалення існуючої методології або розроблення нових методик (рекомендацій) вирішення проблем особистості, певної соціальної групи чи суспільства в цілому. Теми наукових досліджень формують у межах проблем відповідної науки, які поділяють на теоретичні, методологічні та організаційні. Теоретичні проблеми передбачають дослідження окремих концепцій певної науки, що стосуються її законів, розроблення аксіоматичних знань. Методологічні проблеми стосуються методів певної науки, що застосовуються під час вивчення її об'єктів. Організаційні проблеми включають організацію досліджень із певної науки й застосування її результатів у практичній діяльності. Вивчаючи стан наукових розробок із певної теми досліджень, необхідно провести групування добутих знань:

- знання, що здобули загальне визнання наукою й застосовуються на практиці;
- дискусійні питання, що недостатньо розроблені й потребують наукового обґрунтування;
- питання, що запропоновані практикою;
- питання, що виникають у дипломника на стадії вибору теми.

Об'єкт дослідження – це процес або явище, які породжують наукову проблему. Об'єктом дослідження є вся сукупність суспільних відносин, що слугує джерелом необхідної для дослідника інформації.

Предмет дослідження міститься в межах об'єкта. Предмет дослідження є таким його елементом, який включає сукупність властивостей і об'єкта, опосередкованих дослідником під час дослідження з певною метою в конкретних умовах.

Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне й часткове. В об'єкті виділяють ту його частину, яка є предметом дослідження. Саме на нього спрямовують увагу, оскільки предмет дослідження визначає тему навчально-наукового дослідження, яку вказують на титульному аркуші першої частини дипломної роботи.

Методи дослідження. Перелік методів, якими досягатиметься розв'язання кожного конкретного завдання дослідження.

Джерела дослідження. Навести перелік назв досліджуваних газет, теле-радіопрограм, інтернет-ресурсів, архівних матеріалів, список друкованих праць певного автора і тому подібне. Тут подається не перелік наукових праць, які автор аналізуватиме у своїй роботі, а зазначається коло тих джерел, які автор досліджуватиме і звідки братиме фактичний матеріал.

Практичне значення одержаних результатів. Рекомендація щодо можливого використання результатів дипломної (бакалаврської) роботи.

Практичне значення одержаних результатів включає обґрунтування нової методичної системи, рекомендації, вимоги, пропозиції. Якщо робота має теоретичне значення, треба подати відомості про наукове використання результатів досліджень або рекомендації щодо їх використання. В роботі, яка має прикладне значення, треба подати відомості про практичне застосування одержаних результатів. Іншими словами, можна виділити два шляхи впровадження практичних результатів проведеного дослідження в практику соціальної роботи: безпосередній, коли отримані результати прямо адресуються закладам соціального спрямування і соціальним працівникам для використання та опосередкований, коли результати включаються в соціальну теорію і як складова цієї теорії впливають на практику. Апробацією бакалаврського дослідження є тези доповіді на конференціях.

При проведенні дослідження певної групи клієнтів соціальної роботи необхідно у вступі дати коротку *характеристику групи* (вибірки) досліджуваних - опис кількості досліджених осіб та інших важливих для дослідження особливостей. У разі проведення дослідження на репрезентативній вибірці слід подати розрахунки вибірки та її обґрунтування

Апробація результатів дипломної (бакалаврської) роботи. Зазначити назви і дати проведення конференцій, семінарів, круглих столів тощо, де оприлюднювалися результати роботи.

Для успішного захисту дипломної роботи висувуються такі вимоги щодо апробації:

- одні тези доповіді обов'язково. Для осіб, що претендують на оцінку «відмінно» – одні тези. Ксерокопію тез додавати до роботи обов'язково. До ксерокопії апробації входять: ксерокс титульної сторінки, розвороту першої сторінки, змісту в якому згадується автор, повний ксерокс статті або тез.

Публікації. Кількість власних публікацій (або рукописів) за темою бакалаврської роботи.

Обсяг дипломної роботи для бакалаврів становить 60-70 сторінок, кількість використаних джерел – мінімум 60.

Допускаються відхилення від зазначених орієнтирів щодо обсягу у межах 20 %. Якщо обсяг дипломної (бакалаврської) роботи перевищує вказані межі, рецензент може відмітити це як й недолік. Якщо обсяг дипломної (бакалаврської) роботи менший 50 сторінок, така робота, як правило, не допускається до захисту.

Вступ починається з 2 сторінки. У вступі зазначається актуальність обраної теми, об'єкт, предмет, мета роботи і завдання, методи дослідження. Вступ має невеликий обсяг, приблизно 3-4 сторінки.

В основній частині роботи необхідно викласти відомості про предметдослідження, які необхідні та достатні для об'єкта вирішення поставлених завдань даної роботи. При цьому увага акцентується на новизні роботи. Основна частина, як правило, містить: обґрунтування і вибір теоретичних та експериментальних методів дослідження поставлених завдань; розробку методик досліджень; формулювання результатів теоретичних і практичних досліджень та аналіз основних наукових результатів з точки зору достовірності, наукової та практичної цінності.

Перший розділ (20–35с.) теоретичний, структурно складається з 2-4 підрозділів. У ньому слід розкрити стан теоретико-методологічних напрацювань з обраної теми, проаналізувати існуючі різноманітні погляди (в тому числі власні) на ті чи інші аспекти, виявити невирішені проблеми, які потребують розв'язання в теоретичному, методичному та прикладному плані (статистичне обґрунтування), правові норми, що регулюють діяльність організації соціальної сфери та тих, що стосуються обраної теми дослідження. Важливе місце в цьому розділі посідає викладення методик аналізу визначених проблем, які будуть використовуватись у наступних частинах роботи. Автор має продемонструвати свою обізнаність з методами аналізу і на основі їх критичного огляду обґрунтувати вибір найпридатнішого з них для обраного напрямку дослідження з урахуванням «управлінської складової».

У другому розділі (20–30с.) студент повинен виконати ґрунтовний аналіз фактичного стану досліджуваної проблеми виключно на матеріалах конкретної організації та середовища її функціонування. У цьому розділі можна виділити 2–4 відносно самостійних підрозділи, що містять аналіз і оцінку конкретних сфер діяльності об'єкта дослідження. Розділ повинен бути максимально насиченим фактичною інформацією (за необхідності таблиці, графіки, діаграми, схеми), що відображають відповідні результати дослідження за останні 3 роки та аналіз причин, що їх викликали.

Слід чітко розмежувати джерела походження використаної при аналізі інформації: що запозичене з літератури, що одержане з практичних досліджень, а які дані здобуті шляхом власних спостережень, експериментів, розрахунків, соціологічних опитувань тощо.

Розділ завершується оцінкою одержаних результатів щодо виявлення проблем, які досліджуються в дипломній роботі.

До кожного розділу формуються висновки (1-1,5с.), в яких коротко узагальнюється інформація, яка викладена у зазначеному розділі. Відповідно в тексті вони позначаються наступним чином:

Висновок до першого розділу

Висновок до другого розділу

Висновки (загальні) та рекомендації (при наявності) розміщують на окремому аркуші в кінці дипломної (бакалаврської) роботи. У висновках дається оцінка отриманих

результатів і пропозиції щодо галузей їх використання. Текст висновків та рекомендацій слід розділити на підпункти згідно із загальною кількістю підрозділів, зазначених у плані роботи. Загальні висновки мають містити стисле викладення теоретичних і практичних результатів, отриманих автором дослідження особисто під час дослідження, а також обґрунтування перспектив проведення подальших досліджень у даній галузі (Посилання на інших авторів, їх цитування, а також наведення загальновідомих істин не допускаються).

У висновках необхідно наголосити на якісних та кількісних показниках отриманих результатів, викласти рекомендації щодо їх наукового та практичного використання. Текст висновків можна поділяти на пункти. В цьому розділі також зазначаються цілі і шляхи подальших досліджень.

Обсяг висновків не повинен перевищувати 3-5% від загального обсягу роботи.

Список використаної літератури. Рекомендована кількість – мінімум 60.

Основними елементами бібліографічного опису є інформація про: автора (-ів); назву твору; вид видання (за потреби – про перевидання чи переклад); місце видання, видавництво; рік видання та обсяг публікації.

Список розташовують в алфавітному порядку за прізвищами авторів або першої літери назв творів.

У переліку використаних джерел обов'язково потрібно мати посилання на науково-методичні праці наукового керівника(консультанта).

ДОДАТКИ бакалаврської роботи містять: інструкції та методики, застосовані в процесі виконання роботи; результати досліджень (у зведених таблицях); таблиці проміжних цифрових даних тощо; ілюстрації. Додатки ранжуються кирилицею.

1.3. Основні вимоги щодо дипломної (бакалаврської) роботи

Дипломна (бакалаврська) робота виконується українською чи російською мовами. У виняткових випадках, за погодженням із завідувачем кафедри та з письмового дозволу директора ІІПО, дипломна (бакалаврська) робота може бути виконана іншою мовою.

Дипломна робота має бути чітко структурованою із виділенням окремих її частин, абзаців, нумерацією сторінок, правильним оформленням посилань, цитат, висновків і списку використаної сучасної літератури; оформлення дипломної роботи має відповідати естетичним і орфографічним нормам. Рекомендованим є використання літератури іноземними мовами.

Форма виконання

1. Оформлення дипломної (бакалаврської) роботи має відповідати загальним вимогам, що висуваються до наукових робіт згідно з державним стандартом ДСТУ 3008-95 «Документація. Звіти у сфері науки та техніки. Структура і правила оформлення».

Набір тексту дипломної роботи здійснюється на комп'ютері через 1,5 міжрядкових інтервали (29-30 рядків на сторінці), друк – на принтері з одного боку аркуша білого паперу формату А4 (210x297 мм) з використанням шрифтів текстового редактора WordTimesNewRoman. Висота шрифту – 14 мм. Поля: ліве – 30 мм, праве – 15 мм, верхнє і нижнє – не менше 20 мм. Шрифт друку повинен бути чітким, щільність тексту – однаковою, стрічка – чорного кольору середньої жирності (див. **додаток Г**).

Кожну структурну частину роботи (ЗМІСТ, ВСТУП, РОЗДІЛ, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ, ДОДАТКИ) починають з нової сторінки; підрозділи у межах розділу та висновки до розділів на окрему сторінку не переносять. Заголовки структурних частин роботи: ЗМІСТ, ВСТУП, РОЗДІЛ, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ, ДОДАТКИ друкують великими жирними літерами симетрично до тексту по центру сторінки (без крапки).

2. Сторінки роботи нумеруються арабськими цифрами (без знака №) у правому верхньому куті сторінки.

Першою сторінкою роботи є титульний аркуш (див.додаток Б), який включається до нумерації, але номер сторінки не ставиться. На титульному аркуші зазначають повну назву навчального закладу та його відомчу підпорядкованість, факультет, кафедру, на якій виконано роботу, назву роботи, дані про студента, наукового керівника, місто та рік подання роботи до захисту. Скорочення в назвах навчального закладу та теми роботи не допускаються.

Відстань між назвою розділу та назвою підрозділу повинна дорівнювати двом інтервалам, між заголовком (за винятком заголовка пункту) та текстом повинна дорівнювати одному інтервалу. **До загального обсягу дипломної роботи, не входять додатки, список використаної літератури, таблиці та рисунки, які повністю займають площу сторінки.** Але всі сторінки зазначених елементів дипломної роботи підлягають суцільній нумерації. Першою сторінкою дипломної роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок дипломної роботи. На титульному аркуші номер сторінки не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

Такі структурні частини дипломної роботи, як зміст, перелік умовних позначень, вступ, висновки, список використаної літератури не мають порядкового номера. Звертаємо увагу на те, що всі аркуші, на яких розміщені згадані структурні частини дипломної роботи, нумерують звичайним чином. Не нумерують лише їх заголовки, тобто не можна друкувати: «1. ВСТУП» або «Розділ 6. ВИСНОВКИ».

3. Зміст має відповідати плану роботи, який затверджено разом із темою. На сторінці зі змістом зазначається номер початкової сторінки кожної складової диплому.

Якщо у роботі наводяться маловідомі скорочення, нові символи, позначення, то їх перелік надається перед вступом і відображається у змісті як «Перелік умовних позначень».

Текст **основної частини** дипломної роботи поділяють на розділи, підрозділи (можливо пункти). Кожен розділ починають з нової сторінки.

Зміст, перелік умовних позначень, вступ, висновки, список використаних джерел не нумерують.

Номер розділу ставлять після слова РОЗДІЛ, без крапки, а потім з нового рядка друкують заголовок розділу.

РОЗДІЛ 2 ЖІНКИ ЯК КАТЕГОРІЯ КЛІЄНТІВ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. Наприкінці номера підрозділу ставиться крапка. Наприклад: 2.3. (третій підрозділ другого розділу), за якою у тому ж рядку зазначають заголовок підрозділу. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Наприкінці заголовка крапки не ставлять.

1.1. Соціальні проблеми жінок, які постраждали внаслідок насилля

В окремих випадках у дипломних роботах підрозділи можуть бути поділені на пункти, які нумерують у межах кожного підрозділу. Номер пункту складається з порядкових номерів розділу, підрозділу, між якими ставлять крапку. Наприкінці номера ставиться крапка, наприклад: 1.3.2. (другий пункт третього параграфу першого розділу).

4. Посилання в тексті на джерела надають у квадратних дужках із зазначенням джерела та сторінки (крім газетних статей і випадків, коли посилаються на джерело в цілому). Список повинен містити 70-80 найменувань. У тексті посилання позначається цифрою у квадратних дужках відповідно до номера джерела у списку використаних джерел, наприклад [5] чи [35; 23]. Якщо в тексті вжито цитату, необхідно, окрім посилання на літературне джерело, зазначити сторінку, наприклад [123, с.24].

Перша цифра у квадратних дужках відповідає номеру джерела у списку використаної літератури, друга цифра – номеру сторінки. Наприклад, [32, с. 85] (див.додаток Д).

Наприкінці дипломної роботи розміщується **список використаної літератури**.

Основними елементами бібліографічного опису є інформація про: автора (-ів); назву твору; вид видання (за потреби – про перевидання чи переклад); місце видання, видавництво; рік видання та обсяг публікації.

Список розташовують в алфавітному порядку за прізвищами авторів або першої літери назв творів.

Авторів, які мають однакові прізвища, записують за алфавітним порядком їхніх ініціалів. Праці одного автора записують за першими буквами назв його праць. Прізвища авторів наводяться у тій послідовності, в якій вони подані у виданні та розділяють комами. Якщо це робота двох або трьох авторів, то можна подавати лише прізвище та ініціали першого і додаючи слова «та ін.». Книга, яка має понад три автори може бути записана у двох варіантах – за назвою, або за прізвищем першого автора.

Література, що видана різними мовами, розміщується мовою опрацьованого джерела.

Якщо у дипломній роботі використано праці, що розповсюджено на правах рукопису (кандидатські, докторські дисертації, авторефератидисертацій), то при бібліографічному описі використовують інформацію, подану на титульному аркуші цих робіт.

Журнальні статті описуються за схемою: прізвище автора (- ів), назвастатті, назва журналу, рік видання, номер журналу, сторінки, на яких надрукована стаття.

Газетні статті описуються за схемою: прізвище автора (- ів), назвастатті, назва газети, рік видання, число і місяць, сторінки, на яких надрукована стаття.

Статті, опубліковані в наукових збірниках, описують за схемою:автор, назва, назва збірника, дані про наукового редактора, місце видання, видавництво, рік видання, сторінки.

У списку можуть бути посилання на публікації у мережі Інтернет. Відповідно до стандарту ISO 690-2 бібліографічний опис таких джерел передбачає запис джерела (відповідно до вимог бібліографічного опису книги, статей періодичних видань), після якого у квадратних дужках зазначають словосполучення [Електронний ресурс], а після крапки і тире фразу Режим доступу, двокрапку і адресу сторінки.

Рекомендована кількість джерел – не менше 80 (разом з інтернет-джерелами), серед них мінімум 3 - іноземними. Не менш ніж на 50% списку літератури повинні бути зроблені відповідні посилання в роботі.

Приклади бібліографічного опису:

1. Опис книги з одним автором

Фіцула М.М.Педагогіка [Текст]: навчальний посібник/ М.М.Фіцула. – Вид. 3-тє, стереотипне. – К.: Академвидав, 2009. – 560с.

2. Опис книги з двома авторами

Кузьмінський А.І.Педагогіка [Текст]: підручник /А.І.Кузьмінський, В.Л.Омеляненко. – К.: Знання, 2007. – 447с.

3. Опис книги з трьома авторами

Любар О.О.Історія української школи і педагогіки [Текст]: навчальний посібник/ О.О.Любар, М.Г.Стельмахович, А.Т.Федоренко. – К.: Знання, 2006. –447с.

4.Опис документа, створеного авторами, кількість яких 4 і більше Розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку [Текст]: монографія/ Л.О. Калмикова, С.Д. Дем'яненко, Н.В. Харченко, Л.А. Порядченко. – К.: Вид. «ПП Медведєв», 2007. – 304с.

5. Авторський колектив

Інформаційне законодавство України: науково-практичний коментар [Текст]/ В.О.Горобцов [та ін.]; за ред. Ю.С.Шемшученка. – К.: ТОВ Вид. «Юридична думка», 2006. – 232с.

6. Багатотомне видання

Українка Леся. Зібрання творів у дванадцяти томах [Текст]/ ред. кол. Є.С.Шаблювський гол. [та ін.]. – К.: Наукова думка, 1978. – Т.11. – Листи (1898-1902). – 477с.

7. Дисертації

Валецький Ю. М. Ефективність ліпостабілу на тлі антимікобактеріальної терапії хворих на вперше діагностований деструктивний туберкульоз легень [Текст] : дис. ... канд. мед. наук: 14.01.26 / Валецький Юрій Миколайович. – К., 1999. – 148 с.

8. Автореферати дисертацій

Базелюк О. М. Оптимізація ведення вагітності та пологів у жінок, хворих на активний туберкульоз легень [Текст] : автореф. дис. ... канд. мед. наук: 14.01.01 / Базелюк Олег Михалович ; Національний медичний ун-т ім. О. О. Богомольця. – К., 2008. – 22 с. **9.**

Аналітичний опис

Аналітичний опис документа є двох видів:

1. частина, глава, параграф;
2. стаття газети чи журналу).

Схема аналітичного опису періодичних видань

Відомості про складову частину документа (Автор. Заголовок: відомості що відносяться до заголовку/ відомості про відповідальність// Відомості про документ, в якому поміщена складова частина (Заголовок: відомості, що відносяться до заголовку/ відомості про відповідальність.-Відомості про повторність видання. – Вихідні дані). – Відомості про місце розташування складової частини в документі.

Опис частини книги

Посилання [Текст]// Шейко В.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник/ В.М.Шейко, Н.М.Кушнарченко. – Вид. 5-те, стер. – К.: Знання, 2006.- С.226- 228.

Опис газетної статті

Залуцький О.«Мелодії життя» Юрія Гіни [Текст]/ О.Залуцький // Українська музична газета. – 2012. – №3(85). – С.3.

Опис журнальної статті

Юр'єва Н.Навчання рідної мови за творами Василя Сухомлинського [Текст] / Н.Юр'єва// Палітра педагога. – 2012. – №5. – С.5–10.

10. Бібліографічний опис електронних ресурсів

Окремого нормативного документа на складання бібліографічного опису для документів на електронних носіях в Україні не запроваджено. Специфіка складання бібліографічного запису на електронні ресурси полягає у вирішенні питань про наповнення, форму і спосіб представлення елементів, від яких найбільше залежить успіх їх ідентифікації. Перш за все це загальне і специфічне позначення матеріалу; основні характеристики в області виду та обсягу ресурсу; дані про фізичний носій електронного ресурсу; системні вимоги та інші специфічні характеристики.

За режимом доступу електронні ресурси поділяються на: 1). локальні (компакт-диски, дискети); 2). віддаленого доступу або мережеві (Інтернет, розміщені на якомусь сайті і мають мережеву адресу).

Наприклад:

Видатні педагоги України та світу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www/library.edu-ua.net/scientific_information_work/suhomlynskiy.

Загальні умови до цитування:

- 1) Текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться в тій граматичній формі, в якій поданий зі збереженням особливостей авторського написання;
- 2) Наукові терміни запропоновані іншими авторами не виділяються;
- 3) Цитування має бути повним, без довільного скорочення авторського тексту, без спотворення думки автора. Пропуск слів, речень, абзаців за цитування позначають трьома крапками (...) або крапками в кутових дужках <...>, якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то його опускають;

4. Кожна цитата супроводжується посиланням на джерело;

5) При непряму цитуванні слід бути точним у викладенні думок автора, робити відповідні покликання на джерела. Посилання (або покликання) в тексті на літературне джерело зазвичай оформлюють у квадратних дужках, де першою цифрою позначають номер літературного джерела у списку використаних джерел, а другою - сторінку, з якої запозичено цитату, наприклад, [15, с. 273].

6) Цитування повинно бути ні надмірним, ні недостатнім;

7) Якщо необхідно виявити ставлення автора наукової праці до окремих слів або думок з цитованого матеріалу, то після них у круглих дужках ставлять знак оклику або знак запитання;

8) Якщо автор наукової праці, наводячи цитату виділяє в ній деякі слова, робить спеціальне застереження, тоді після тексту ставиться крапка потім дефіс. А весь текст застереження береться у круглі дужки. Наприклад: (підкреслено нами – Н.К.);

9). Коли використовуються відомості, матеріали з монографій, оглядових статей, інших джерел, які мають велику кількість сторінок, тоді в посиланні необхідно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул джерела, на яке дано посилання в науковій роботі.

5. Крім обов'язкових елементів дипломна (бакалаврська) робота може включати **додатки** – витяги з нормативних актів, копії процесуальних та інших документів, зразки анкет, за якими проводилось дослідження, дані соціологічних досліджень, таблиці, схеми тощо.

6. Ілюструють дипломну роботу, виходячи із певного загального задуму, за ретельно продуманим тематичним планом, що дає змогу уникнути ілюстрацій випадкових, пов'язаних із другорядними деталями тексту і запобігти невиправданним пропускам ілюстрацій до найважливіших тем. Кожна ілюстрація має відповідати тексту, а текст - ілюстрації.

Назви ілюстрацій розміщують після їхніх номерів. За необхідності ілюстрації доповнюють пояснювальними даними (підрисунковий підпис).

Підпис під ілюстрацією, зазвичай, має чотири основних елементи:

- найменування графічного сюжету, що позначається скороченим словом «Рис.»;
- порядковий номер ілюстрації, який вказується без знаку номера арабськими цифрами;
- тематичний заголовок ілюстрації, що містить текст із якомога стислою характеристикою зображеного;
- експлікацію, в якій деталі рисунка позначають цифрами, які виносять у підпис, супроводжуючи їх текстом, що пояснює значення деталей самого рисунка.

Наприклад:

Рис. 2.24. Статистика зареєстрованих звернень жінок за допомогою в органи соціального захисту Одеської обл.

1 – жінки працездатного віку;

2 – вид допомоги, за якою зверталися жінки.

Основними видами ілюстративного матеріалу в дипломних (бакалаврських) роботах є: креслення, рисунок, схема, фотографія, діаграма і графік.

Не варто оформлювати посилання на ілюстрації як самостійні фрази, в яких лише повторюється те, що міститься у підписі. У тому місці, де викладається тема, пов'язана з ілюстрацією і де читачеві треба вказати на неї, розміщують посилання у вигляді виразу в круглих дужках «(рис. 3.1)» або зворот типу: «...як це видно з рис. 3.1», або «... як це показано на рис. 3.1».

Якість ілюстрацій повинна забезпечувати їх чітке чорно-біле відтворення (електрографічне копіювання, мікрофільмування). Ілюстрації виконують чорнилом, тушшю або пастою чорного кольору на білому непрозорому папері.

Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках.

Номер ілюстрації має складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка.

Наприклад: Рис. 1.2 (другий рисунок першого розділу). Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією. Якщо в дипломній роботі подано одну ілюстрацію, то її нумерують за загальними правилами.

7.Таблиці. Цифровий матеріал, як правило, оформлюють у вигляді таблиць.

Приклад побудови таблиці

Таблиця (номер)

<i>Назва таблиці</i>					
					Заголовки граф
					Підзаголовки граф
					Рядки (горизонтальні)

Боковик (заголовки рядків) Графи (колонки)

Таблицю слід розташовувати безпосередньо після тексту, у якому вона згадується вперше, або на наступній сторінці. На всі таблиці мають бути посилання в тексті. При цьому слово «таблиця» пишуть скорочено, наприклад: «... у табл. 2.1». У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації скорочено пишуть слово «дивись», наприклад: «див. табл. 3.2».

Таблиці нумерують арабськими цифрами наскрізною нумерацією в межах розділу, за винятком таблиць, що наводяться у додатках. Номер таблиці складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою, наприклад, таблиці 2.1 – перша таблиця другого розділу.

Назву таблиці друкують жирним шрифтом малими літерами (крім першої великої) і розміщують над таблицею. Назва має бути стислою і відбивати зміст таблиці. Потрібно уникати повторів тематичного заголовка у заголовках граф. Лаконічності потребують і назви боковика. Слова, що повторюються, слід виносити до узагальнюючих заголовків, об'єднувальних рубрик.

Слово «Таблиця _» вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть: «Продовження таблиці _» із зазначенням номера таблиці.

Якщо рядки або графи таблиці виходять за межі формату сторінки, таблицю поділяють на частини, розміщуючи одну частину під одною, або поруч, або переносючи частину таблиці на наступну сторінку, повторюючи в кожній частині таблиці її головку і боковик.

При поділі таблиці на частини допускається її головку або боковик замінити відповідно номерами граф чи рядків, нумеруючи їх арабськими цифрами у першій частині таблиці.

Заголовки граф таблиці починають з великої літери, а підзаголовки – з малої, якщо вони складають одне речення з заголовком. Підзаголовки, що мають самостійне значення, пишуть з великої літери. В кінці заголовків і підзаголовків таблиць крапки не ставлять. Заголовки і підзаголовки граф указують в однині.

У таблиці слід обов'язково зазначати одиницю виміру (відповідно до стандартів); числові величини повинні мати однакову кількість десяткових знаків.

Якщо цифрові або інші дані в якому-небудь рядку таблиці не наводяться, то в ньому ставиться прочерк «-».

8. Формули. При використанні формул необхідно дотримуватися певних правил. Найбільші, а також довгі та громіздкі формули, котрі мають у складі знаки суми, добутку, диференціювання, інтегрування розміщують на окремих рядках. Це стосується також і всіх нумерованих формул. Для економії місця кілька коротких однотипних формул, відокремлених від тексту, можна подати в одному рядку, а не одну під одною. Невеликі нескладні формули, що не мають самостійного значення, вписують усередині рядків тексту.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів слід наводити безпосередньо під формулою у тій послідовності, в якій вони наведені у формулі. Значення кожного символу та числового коефіцієнта треба подавати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова "де" без двокрапки.

Рівняння та формули відокремлюють од тексту. Вище і нижче кожної формули залишають інтервал не менше одного рядка. Якщо рівняння не вміщується в один рядок, його переносять після знака рівності (=) або після знаків плюс (+), мінус (-), множення (x).

Нумерувати слід лише ті формули, на які є посилання в подальшому тексті, інші нумерувати не рекомендується.

Порядкові номери позначають арабськими цифрами в круглих дужках біля правого поля сторінки без крапок від формули до її номера. Номер, який не вміщується у рядку з формулою, переносять у наступний нижче формули. Номер формули при її перенесенні вміщують на рівні останнього рядка. Якщо формулу взято в рамку, то її номер записують ззовні рамки з правого боку навпроти основного рядка формули. Номер формули-дроби подають на рівні основної горизонтальної риски формули.

Номер групи формул, розміщених на окремих рядках і об'єднаних фігурною дужкою (парантезом), ставиться справа від вістря парантеза, яке знаходиться всередині групи формул і спрямоване в бік номера.

Загальне правило пунктуації в тексті з формулами таке: формула є складовою речення як його рівноправний елемент. Тому в кінці формул і в тексті перед ними розділові знаки ставлять відповідно до правил пунктуації.

Двокрапку перед формулою ставлять лише у випадках, передбачених правилами пунктуації: а) у тексті перед формулою є узагальнююче слово; б) цього потребує побудова тексту, що передує формулі.

Розділовими знаками між формулами, котрі йдуть одна під одною і не відокремлені текстом, можуть бути кома або крапка з комою безпосередньо за формулою до її номера.

9. Подання текстового матеріалу здійснюється так: прості кількісні **числівники**, якщо при них немає одиниць виміру, пишуться словами (п'ять студентів, а не 5 студентів). Складні кількісні числівники пишуться теж словами, якщо ними починається абзац. Складні кількісні числівники, якими не починається абзац, пишуться цифрами. Прості і складні числівники із скороченим позначенням одиниць виміру пишуться цифрами (5л, 15кг), після скорочених назв "л", "кг" крапка не ставиться.

При перерахуванні однорідних чисел (величин і відношень) скорочена назва одиниць виміру ставиться тільки після останньої цифри (5,1 5, 25 кг).

Кількісні числівники пишуться арабськими цифрами безвідмінкових закінчень, якщо вони супроводжуються іменниками (на 5 сторінках, а не: на 5-ти сторінках). Прості та складні порядкові числівники пишуться словами (п'ятий, п'ятнадцятий, двадцять п'ятий). Числівники, що входять до складних слів, пишуться цифрами (5-тонна вантажівка, 10-відсотковий прибуток).

Порядкові числівники, позначені арабськими цифрами, пишуться з відмінковими закінченнями (5-го курсу, 37-го року, у 7-му рядку, 90-ті роки). При перерахуванні кількох порядкових числівників відмінкове закінчення ставиться тільки один раз (студенти 3 та 4-го курсу). Відмінкові закінчення не ставляться після порядкових числівників, якщо вони стоять після іменника, до якого відносяться (у розділі 3, на рисунку 2).

Порядкові числівники записуються римськими цифрами для позначення століть (віків), кварталів, томів видань без відмінкових закінчень (XX століття, IV квартал).

Літературні абревіатури. Ці скорочення складаються з перших (початкових) літер певних слів (ВЗО – вищий заклад освіти). Складноскорочені слова. Такі слова складаються із поєднання:

- а) усічених та повних слів (профспілка - професійна спілка);

б) тільки усічених слів (студрада - студентська рада).

Умовні графічні скорочення. Ці скорочення складаються зпочаткових літер слів та частин слів:

- а) після перерахування (і т.ін. - і таке інше, і т.д. - і так далі, і т.п. – і тому подібне);
- б) при посиланнях (див. - дивись, пор. - порівняти);
- в) при позначення цифрами століть і років (ст. - століття, ст.ст. - століть, р. - рік, рр. - роки);
- г) загальноприйняті скорочення (т. - том, н.ст. - новий стиль, ст.ст. - старий стиль, н.е. - наша ера, м. - місто, обл. - область, гр. - громадянин, с. – сторінки, акад. - академік, доц. - доцент, проф. - професор).

Не допускається скорочення слів “наприклад”, “формула”, “рівняння”, “діаметр”, “так званий”. Слова “та інші”, “і таке інше” в середині речення теж не скорочуються.

Незакінчені фрази. Такі словосполучення мають місце при перерахуванні (переліках) кількісних і якісних характеристик об'єктів, явищ, процесів. Незакінчені фрази починаються з малих літер і позначаються арабськими цифрами або малими літерами із напівкруглою дужкою.

Перерахування, що складаються з окремих слів або невеликих фраз безрозділових знаків в середині, пишуться в підбір з іншим текстом і відокремлюються один від одного комою. Перерахування, що складаються з розгорнутих фраз та можуть мати розділові знаки в середині, пишуться з нового рядка і відокремлюються один від одного крапкою з комою, наприклад: новий план дипломної роботи студента відрізняють від попереднього:

- а) наявністю всіх складових частин;
- б) більшою відповідністю розділів і підрозділів теми роботи;
- в) прагненням студента суттєво поглибити свої знання.

Якщо перерахування є закінченими фразами, вони пишуться з абзацними відступами, починаються з великої літери після послідовних цифрових номерів, а в їх кінці ставиться крапка.

1.4. Терміни подання та рецензування дипломних робіт

Термін подання підготовленої і належним чином оформленої дипломної (бакалаврської) роботи на кафедру для рецензування визначається з урахуванням навчального плану відповідної форми навчання та особливостей його виконання в поточному навчальному році. Термін подання дипломних робіт на відповідну кафедру встановлюється Вченою радою факультету за пропозиціями кафедр і методичної комісії. Кафедри приймають дипломні роботи на рецензування лише в межах установленого Вченою радою терміну.

Прийом дипломних робіт кафедрою після встановленого терміну можливий лише за наявності поважних причин затримки й з письмового дозволу декана факультету чи його заступника за попередньою згодою завідувача відповідної кафедри.

Робота над дипломним (бакалаврським) дослідженням здійснюється у межах дипломного завдання, у якому має бути відтворено послідовність роботи над проектом (бланк завдання студент отримує на кафедрі).

Рецензування дипломних робіт здійснюється відповідно до педагогічного навантаження викладачами кафедри. Списки рецензентів затверджуються на засіданні кафедри не пізніше, ніж за місяць до початку захисту дипломних робіт.

На виконану дипломну (бакалаврську) роботу науковий керівник складає відгук, а рецензенти – рецензію.

До рецензування залучаються провідні фахівці з кафедри, по якій виконується дипломна (бакалаврська) робота. Коло наукових та фахових інтересів рецензентів має відповідати тематиці дипломної роботи.

Завдання рецензування – попередньо оцінити (остаточно дипломна робота освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр оцінюється у процесі її захисту на засіданні ЕК) теоретико-методологічний рівень підготовки випускника, рівень оволодіння ним науковими методами в процесі дослідження, вміння застосувати теоретичні знання до аналізу практичної діяльності, здатність формулювати висновки і пропозиції, що мають практичне значення.

Крім того, рецензування має на меті, по-перше, допомогти автору більш досконало розібратися у вибраній ним темі та окремих питаннях, по-друге, оцінити ступінь засвоєння ним матеріалу та вміння письмово викладати його, по-третє, дати рекомендації щодо подальшої поглибленої роботи над обраною темою дослідження.

У рецензії необхідно розглядається та оцінюється:

- правильність постановки проблеми, її обґрунтованість, актуальність і значення для практики;
- вміння визначити основні питання і викладати матеріал в логічній послідовності;
- позитивні сторони та недоліки при висвітленні теми, глибину розкриття, повноту вивчення літературних джерел, вміння застосовувати теорію до аналізу практики, навички оволодіння методикою дослідження проблем, тощо;
- практичне значення висновків і пропозицій;
- самостійність, творчий підхід студента до осмислення теоретичного і практичного матеріалу;
- мова і стилістика;
- вміння користуватися працями класиків вітчизняної та світової науки, законами України, документами Уряду, іншими нормативно-правовими актами, бібліографічними джерелами;
- оформлення науково-довідкового апарату і роботи в цілому.

В кінці рецензії ставиться загальна рекомендована оцінка роботи, що перевіряється. Рецензент підписує рецензію із зазначенням свого прізвища, ім'я та по батькові, місця роботи і посади, і завіряє підписом та печаткою організації.

Дипломна робота освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр, що підписана автором, разом з рецензією подається науковому керівникові, який після ознайомлення з нею і у випадку схвалення підписує її і надає свій письмовий відгук.

У відгуку наукового керівника відображається:

- актуальність дослідження;
- оцінка самостійності виконання випускної роботи;
- рівень теоретичних знань, виявлений автором при вирішенні конкретних практичних завдань;
- глибина та комплексність підходу при аналізі зазначених проблем;
- прогресивність та очікувана ефективність запропонованих шляхів вирішення досліджуваної проблеми;
- аналіз позитивних сторін роботи, а також її недоліків та помилок.

Науковий керівник оцінює дипломну роботу записом «Допускається до захисту», а у випадку негативної оцінки – «До захисту не допускається». У випадку негативного висновку щодо допуску на захист це питання виноситься на розгляд засідання кафедри за участю наукового керівника.

2. ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНОЇ (БАКАЛАВРСЬКОЇ) РОБОТИ

Після затвердження теми дипломної (бакалаврської) роботи та призначення керівника студент її виконує. Як правило, ця робота включає такі етапи:

- попереднє ознайомлення з джерелами, що включає опрацювання відповідних розділів підручників та навчальних посібників, роботу з бібліографічними довідниками, бібліотечними каталогами, збірниками судової та іншої правозастосовної практики тощо. Результатом проведеної роботи має бути складання систематизованого списку бібліографії з теми дипломної (бакалаврської) роботи. У подальшому цей список повинен постійно уточнюватися та доповнюватися.

- визначення предмета та меж дослідження складання плану роботи;
- збір необхідних для написання дипломної (бакалаврської) роботи матеріалів та їх опрацювання;
- написання дипломної (бакалаврської) роботи;
- врахування зауважень наукового керівника та остаточне оформлення дипломної (бакалаврської) роботи.

3. КЕРІВНИЦТВО ДИПЛОМНОЮ РОБОТОЮ

Керівництво дипломною роботою здійснюється з метою надання студентові необхідної допомоги в процесі її написання а також здійснення контролю з дотриманням тих вимог, які ставляться до дипломної (бакалаврської) роботи у вузі. Основними формами керівництва дипломною роботою є:

- попередні консультації, що включають пояснення основних вимог до дипломної (бакалаврської) роботи в Інституті інноваційної та післядипломної освіти (форма виконання, обсяг, терміни написання, особливості змісту окремих розділів тощо); поради щодо бібліографії тощо;
- погодження плану дипломної (бакалаврської) роботи і визначення індивідуального завдання;
- поточні консультації, у результаті яких студент має одержати від керівника конкретну допомогу у вирішенні тих питань, що виникають у нього в процесі створення першого варіанта дипломної (бакалаврської) роботи;
- перевірка дипломної (бакалаврської) роботи, у результаті якої керівник вказує, наскільки представлений варіант відповідає вимогам, встановленим до дипломної (бакалаврської) роботи, а зауваження, висловлені керівником, студент враховує при доопрацюванні роботи;
- написання відгуку на дипломну роботу;
- консультація щодо захисту дипломної (бакалаврської) роботи у ДЕК, у результаті якої студент повинен отримати конкретні рекомендації щодо проведення ним захисту дипломної (бакалаврської) роботи на засіданні ДЕК.

4. РЕЦЕНЗУВАННЯ ДИПЛОМНОЇ (БАКАЛАВРСЬКОЇ) РОБОТИ

Рецензування дипломної (бакалаврської) роботи є її кваліфікованою перевіркою фахівцем з відповідної навчальної дисципліни. Метою такої перевірки є:

- визначення позитивних аспектів та (або) недоліків дипломної (бакалаврської) роботи, що рецензується;
- встановлення ступеня відповідності дипломної (бакалаврської) роботи тим вимогам, які ставляться до такого виду робіт у вузі та на факультеті;
- рекомендація ЕК щодо конкретної оцінки (можливих варіантів оцінки) дипломної (бакалаврської) роботи.
- Рецензування дипломної (бакалаврської) роботи відбувається в кілька етапів.

Такими етапами, зокрема є:

- ознайомлення з текстом дипломної (бакалаврської) роботи та виявлення її конкретних недоліків;
- формулювання конкретних зауважень та висновків щодо дипломної (бакалаврської) роботи;
- написання рецензії на дипломну роботу;
- виступ рецензента на засіданні ЕК.

Конкретні недоліки, виявлені рецензентом на попередньому етапі, повинні в подальшому певним чином систематизуватися. За своїм характером та змістом вони можуть розглядатись як:

- недоліки теоретичного характеру – неповнота чи поверховість розгляду окремих питань, компілятивний характер дипломної (бакалаврської) роботи, суперечливість позицій автора, неправильна оцінка існуючих теоретичних положень, відсутність власних висновків та пропозицій тощо;
- недоліки спеціально-професійного характеру – розгляд студентом нормативних актів чи окремих їх положень, що втратили чинність, як діючі; незнання нових стандартів соціальних послуг, соціального захисту, методів та технологій соціальної роботи;

- недоліки технічного характеру – неповне чи неточне наведення в дипломній роботі назв та окремих положень нормативних актів, неточний їх переклад, неправильне посилання на джерела їх опублікування тощо;
- недоліки редакційного характеру – неправильні чи неточні посилання на літературні джерела, орфографічні та пунктуаційні помилки.

Крім зазначених, можуть мати місце й інші недоліки – порушення загальних вимог щодо дипломної (бакалаврської) роботи у вузі (перевищення обсягу, відсутність обов'язкових складових змісту, недоліки у зовнішньому оформленні дипломної (бакалаврської) роботи тощо), необумовлені запозичення з літератури.

Наслідком цього етапу повинно стати формування у рецензента позиції щодо тих позитивних аспектів та недоліків дипломної (бакалаврської) роботи, які, на його думку, тією чи іншою мірою впливають на її оцінку.

Слід звернути увагу дипломників на типові помилки у тексті дипломної (бакалаврської) роботи, зокрема:

1. Зміст роботи не відповідає плану дипломної (бакалаврської) роботи або не розкриває тему повністю чи в її основній частині.
2. Сформульовані розділи (підрозділи) не відбивають реальну проблемну ситуацію, стан об'єкта.
3. Мета дослідження не пов'язана з проблемою, сформульована абстрактно і не відбиває специфіки об'єкта і предмета дослідження.
4. Автор не виявив самостійності, робота являє собою компіляцію або плагіат.
5. Не зроблено глибокого і всебічного аналізу сучасних офіційних і нормативних документів, нової спеціальної літератури (останні 2-10 років) з теми дослідження.
6. Аналітичний огляд вітчизняних і зарубіжних публікацій з теми роботи має форму анотованого списку і не відбиває рівня досліджуваності проблеми.
7. Не розкрито зміст та організацію особистого експериментального дослідження (його суть, тривалість, місце проведення, кількість обстежуваних, їхні характеристики), поверхово висвітлено стан практики.
8. Кінцевий результат не відповідає меті дослідження, висновки не відповідають поставленим завданням.
9. У роботі немає посилань на першоджерела або вказані не ті, з яких запозичено матеріал.
10. Бібліографічний опис джерел у списку використаної літератури наведено довільно, без дотримання вимог державного стандарту.
11. Як ілюстраційний матеріал використано таблиці, діаграми, схеми, запозичені не з першоджерел, а з підручника, навчального посібника, монографії або наукової статті.
12. Обсяг та оформлення роботи не відповідають вимогам роботи, виконана неохайно, з помилками.

5. ПОПЕРЕДНІЙ ЗАХИСТ БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ

Кожен студент має пройти попередній захист результатів дослідження на кафедрі. Метою попереднього захисту дипломної роботи є експертна оцінка фахівцями кафедри рівня готовності роботи відповідно до затверджених критеріїв. Така оцінка є дієвою формою допомоги студентам у доведенні роботи до встановлених вимог. Вона супроводжується конкретними рекомендаціями щодо доопрацювання дипломної роботи. Негативна експертна оцінка дипломної роботи не тягне за собою адміністративних рішень стосовно студента та наукового керівника.

На попередній розгляд дипломна робота обов'язково виноситься в повному обсязі.

6. ДОПУСК ДО ЗАХИСТУ

Зброшурована у твердій палітурці дипломна робота, підписана автором, з письмовим відгуком наукового керівника та зовнішньою рецензією подається на підпис завідувачу кафедри. Допуск до захисту передбачає перевірку всіх вищеперерахованих супровідних документів і завершується підписом завідувача кафедри на титульній сторінці повністю підготовленої дипломної роботи. До захисту не допускаються дипломні роботи у таких випадках:

- коли зміст переважної частини роботи не відповідає затвердженій темі;
- у випадках наявності в роботі текстів, ідентичних із змістом уже захищених робіт, книжок чи статей;
- у разі, коли роботи оформлені з грубими або численними порушеннями правил оформлення;
- при відсутності підписів наукового керівника або самого студента.

У випадку, коли завідувач кафедри не допускає роботу до захисту через її незадовільну якість, наявність плагіату та інші мотиви, це питання терміново розглядається на засіданні кафедри за обов'язковою участю наукового керівника. Матеріали обговорення оформлюються протоколом і подаються на затвердження директора Інституту інноваційної та післядипломної освіти.

7. ВИСТУП СТУДЕНТА ПІД ЧАС ЗАХИСТУ БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ

Студент готує тези свого виступу заздалегідь. Термін виступу на засіданні ЕК встановлюється в межах 10-15 хвилин (див. **додаток Е**).

Виступ починається зі звертання до ЕК, а саме: «Шановний голово, шановні члени державної екзаменаційної комісії! Вашій увазі пропонується захист дипломної роботи за темою: (назва теми) студентом (-ою) (прізвище, ім'я у орудному відмінку (ким?), науковий керівник (вчене звання, П.І.Б. керівника у називному відмінку).»

Текст виступу включає:

- обґрунтування студентом актуальності обраної ним теми дипломної роботи;
- визначення предмета та меж дослідження;
- висвітлення найбільш важливих теоретичних і практичних проблем з теми дипломної роботи, визначення власної позиції щодо спірних питань;
- конкретні висновки, пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення законодавства, поліпшення здійснення професійної соціальної роботи, подальших наукових досліджень з теми дипломної роботи тощо.

Для Державної екзаменаційної комісії студент готує роздатковий матеріал, оформлений у вигляді короткої анотації дипломної роботи (обсяг 3–5 сторінок), що повинна відтворювати таку інформацію:

1. Назва дипломної роботи.
2. Зміст дипломної роботи.
3. Вступ
4. Висновки
5. Копії рецензії фахівця і висновку наукового керівника.

У доповіді студента повинні міститися також відповіді на зауваження наукового керівника та рецензента, якщо такі існують.

Загальні висновки та практичні рекомендації дипломної роботи повинні бути всебічно обґрунтовані й не дублювати змісту її вступної частини.

Підсилити сприйняття тексту доповіді повинні наочні матеріали, які студент готує заздалегідь (ілюстративні матеріали, оформлені у вигляді плакатів; ксерокопійованого демонстраційного матеріалу тощо). Сучасною формою презентації результатів дипломного

дослідження є електронна презентація з використанням слайдів, підготовлених за допомогою Microsoft

Office PowerPoint.

Вимоги до презентації

Презентація виступу на захисті бакалаврської роботи зазвичай не повинна перевищувати 20 слайдів, але краще вкласти матеріал у 15-16 слайдів (максимум 2 слайди на хвилину промови). Тло слайдів презентації бажано обрати одне для всієї презентації. Можна скористатися шаблонами, які містить програма. Бажано, щоб кольори схем, діаграм, малюнків були яскравішими за тло, а отже краще використовувати світле тло з невеликою кількістю декоративних елементів. Ефекти анімації мають допомагати сприйманню інформації, а не бути самоціллю і не відволікати увагу слухачів від змісту презентації. Бажано не використовувати складних прописних шрифтів, розмір шрифтів має бути не менше, ніж 20-22 pt. В одному слайді доцільно вміщувати не більше, ніж 12-15 строчок тексту.

Презентація виступу може містити:

- короткий теоретичний вступ (вказати хто займався досліджуваною проблемою і які підходи вироблені) (1-2 слайди);
- мета та гіпотеза дослідження (1 слайд);
- методи та методики дослідження (1 слайд);
- опис результатів дослідження з таблицями та діаграмами (як що є) (10-14 слайдів);
- висновки та рекомендації (1-2 слайди).

Класичні помилки презентації:

- забагато матеріалу на слайді;
- забагато слайдів;
- дуже швидко йдуть слайди;
- малий шрифт;
- надмірне "декорування";
- тло слайду (шаблон) зливається з текстом або надміру яскравий, відволікає увагу;
- невиправдане використання ефектів анімації;
- виступаючий говорить до екрану.

7.1. Запитання і відповіді

Після виступу студент повинен відповісти на запитання, які можуть бути поставлені йому присутніми. Ставити запитання мають голова (головуючий на засіданні) ЕК та члени ЕК, рецензент, а з дозволу голови (головуючого на засіданні) ЕК – й інші особи. Запитання повинні стосуватися змісту чи форми дипломної (бакалаврської) роботи, а також окремих положень, сформульованих студентом під час його виступу на засіданні ЕК.

Прослухавши запитання, студент повинен сказати: «Дякую» і розпочати відповідь.

Відповіді на запитання мають бути короткими, аргументованими, чіткими та конкретними. Вони повинні показати рівень загальної професійної грамотності студента та рівень його підготовки за обраною спеціалізацією.

Відповіді під час захисту дипломної (бакалаврської) роботи сприяють поглибленню висновків, які роблять члени ДЕК після виступу студента.

7.2. Виступи інших осіб

На засіданні ЕК може виступати керівник дипломної (бакалаврської) роботи, а з дозволу голови (головуючого на засіданні) ЕК й інші особи.

У своїх виступах вони можуть зупинитися на окремих позитивних чи негативних моментах дипломної (бакалаврської) роботи, вказати на її наукову цінність чи недоліки, звернути увагу на особливості, які мали місце під час написання дипломної (бакалаврської) роботи та її захисту на засіданні ЕК.

Завершуватися такі виступи повинні конкретними пропозиціями про врахування при остаточній оцінці дипломної (бакалаврської) роботи тих чи інших «особливих зауважень»

щодо написання дипломної (бакалаврської) роботи чи її захисту.

Виступи на засіданні ЕК інших осіб надають членам ЕК більш повну інформацію про індивідуальні особливості написання та захисту дипломної (бакалаврської) роботи, допомагають визначити позицію щодо можливості врахування цих особливостей при остаточній оцінці дипломної (бакалаврської) роботи.

7.3. Відповіді студента на зауваження

Як правило, свій виступ студент має почати з подяки керівникові дипломної (бакалаврської) роботи, її рецензентові та іншим особам, які сприяли її написанню та захисту.

Відповідаючи, студент повинен чітко визначити свою позицію по суті зроблених йому зауважень. Для цього він має провести певне узагальнення і вирішити:

- з якими зауваженнями необхідно безумовно погодитися;
- які зауваження, на думку студента, є спірними і чому;
- які зауваження він не приймає і які підстави, з його точки зору, для цього є.

Відповіді студента мають бути конкретними, обґрунтованими, коректними і, по можливості, короткими. Такі відповіді дозволяють членам ДЕК переконатися у здатності студента самокритично реагувати на зауваження, у його вмінні вести дискусію.

7.4. Оцінка дипломної (бакалаврської) роботи

Кожний член ЕК самостійно приймає рішення щодо оцінки дипломної (бакалаврської) роботи з урахуванням як особистого ознайомлення, так і з огляду на її захист, і на закритому засіданні ця оцінка повідомляється іншим членам ЕК. Рішення щодо остаточної оцінки приймається після обговорення простою більшістю голосів членів ЕК. Кожний член ЕК у випадку незгоди з остаточною оцінкою має право на окрему думку, яку він може записати в журналі ЕК.

Остаточна оцінка дипломної (бакалаврської) роботи оголошується головою (головуючим на засіданні) ЕК у присутності студентів. Окрема думка члена ЕК (якщо вона є) до відома студентів не доводиться.

За результатами захисту виставляється оцінка: А – «відмінно», В – «дуже добре», С – «добре», D – «задовільно», Е – «достатньо», FХ – «незадовільно», F – «неприйнятно».

Рішення про оцінку захищеної дипломної роботи приймається ЕК на закритому засіданні відкритим голосуванням більшістю голосів членів комісії, які брали участь у засіданні. При рівній кількості голосів за і проти голос голови ДЕК є вирішальним.

При оцінюванні дипломної роботи береться до уваги рівень теоретичної та практичної підготовки студента, а саме звертається увага на:

- якість виконання дипломної роботи; висновки за рецензією та відгуком; ступінь досягнення мети роботи;
- рівень наукової підготовки випускника, знання ним вимог керівних документів, уміння творчо застосовувати отримані знання та навички для вирішення практичних завдань за своїм призначенням;
- здатність визначати проблему (проблемну ситуацію, завдання), формалізувати її та обирати оптимальний варіант її вирішення на підставі наукового обґрунтування;
- відповідність опрацьованих документів вимогам державних стандартів, статутів, настанов, положень тощо;
- уміння використовувати при розробці складного завдання наукову і спеціальну термінологію, робити правильні висновки, уміти використовувати при обґрунтуванні своїх рішень останні наукові досягнення;
- методичне і наукове обґрунтування прийнятих рішень і висновків, ступінь використання сучасних інформаційних технологій; якість і культура оформлення представлених до захисту матеріалів;
- ступінь відповідності обсягу й змісту теми роботи її меті і завданням; самостійність мислення і творчий підхід до проблеми; логіку і чіткість викладання матеріалу; своєчасність подання роботи;

- якість доповіді (обґрунтованість, логічність, чіткість тощо), здатність впевнено і правильно відповідати на теоретичні питання і пояснювати практичні дії, аргументовано захищати отримані результати, свою точку зору;
- правильність відповідей на запитання під час захисту роботи.

Шкалою оцінювання захисту дипломних робіт:

Оцінка «відмінно» (А):

- студент показав глибокі вичерпні знання всього навчального матеріалу, розуміння сутності і взаємозв'язку явищ, процесів і подій, уміння використовувати системні наукові відомості, які отримані під час вивчення циклів дисциплін гуманітарної, природничо-наукової, професійної (професійно-орієнтованої) та практичної підготовки при обґрунтуванні змісту відповідей на головні і додаткові запитання; глибоке розуміння нормативних документів, уміння вирішувати практичні завдання, одержувати оптимальні результати у відповідності до теоретичних положень;

- у відгуку керівника на роботу дана оцінка «відмінно», а у рецензії не менш як «дуже добре»;

- пояснювальна записка написана грамотно, мовою прийнятною у науковій літературі відповідного напрямку підготовки (спеціальності), оформлена відповідно до діючих вимог;

- автор роботи регулярно пред'являв для перевірки окремі її розділи, систематично відвідував консультації;

- оформлення виконано за допомогою ЕОМ та відповідає встановленим вимогам;

- студент виконав роботу на основі самостійно отриманих даних;

- студент дав правильні змістовні відповіді на всі питання, поставлені членами комісії ДЕК.

Оцінка «дуже добре» (В):

- студент показав тверді і достатньо повні знання всього програмного матеріалу, який застосовувався у дипломній роботі, правильне розуміння сутності і взаємозв'язку явищ (процесів), що розглядаються; уміння самостійно

з використанням сучасних методик аналізувати і застосовувати основні положення теорії для вирішення практичних завдань;

- у відгуку керівника на роботу дана оцінка «дуже добре», а у рецензії не менш як «добре»;

- дипломна робота містить незначні помилки граматичного і синтаксичного характеру;

- студент дав послідовні, правильні конкретні відповіді на поставлені запитання при вільному усуненні зауважень про недостатньо повне і незначне висвітлення окремих положень при постановці додаткових запитань, при цьому допустив не більше двох неповних відповідей.

Оцінка «добре» (С):

- студент показав загалом добрі знання всього програмного матеріалу, який застосовувався у дипломній роботі, правильне розуміння сутності і взаємозв'язку явищ (процесів), що розглядаються; уміння самостійно з використанням сучасних методик аналізувати і застосовувати основні положення теорії до вирішення практичних завдань, але припустив низку помітних помилок;

- у відгуку керівника на роботу дана оцінка «добре», а у рецензії не менш як «задовільно»;

- дипломна робота містить помилки граматичного і синтаксичного характеру;

- у процесі написання дипломної роботи було допущено порушення строків виконання календарного плану; консультації студент відвідував не регулярно;

-- студент дав правильні змістовні відповіді на всі питання, поставлені членами комісії ДЕК, при цьому допустив не більше чотирьох неповних відповідей.

Оцінка «задовільно» (D):

- студент показав тверді знання і розуміння матеріалу, який застосовувався у дипломній роботі; правильні і конкретні, без грубих помилок відповіді на

поставлені запитання для усунення неточностей та несуттєвих помилок у висвітленні окремих положень при додаткових запитаннях; уміння застосовувати теоретичні знання до вирішення основних практичних завдань; обмежено використовував аналітичний апарат при доведеннях;

- у відгуку керівника на роботу дана оцінка «задовільно», а у рецензії не менш як «достатньо»;

- дипломна робота містить неточності та деякі помилки;

- студент дав правильні змістовні відповіді на всі питання, поставлені членами комісії ДЕК, при цьому допустив не більше п`яти неповних відповідей.

Оцінка «достатньо» (E):

- студент продемонстрував знання і розуміння основного матеріалу, який застосовувався у дипломній роботі; допускав помилки у відповідях на поставлені запитання; уміння застосовувати теоретичні знання до вирішення основних практичних завдань недостатні; обмежено використовує аналітичний апарат в роботі;

- у відгуку керівника і рецензії на роботу дана оцінка «задовільно» (E);

- дипломна робота містить неточності та деякі помилки;

- поставлені керівником завдання не були виконані вчасно; консультації студент відвідував епізодично;

- дані для виконання роботи отримані не самостійно;

- студент відповів не менш як на 10 запитань за темою роботи, при цьому допустив не більше п`яти неправильних відповідей.

Оцінка «незадовільно» (FX):

- студент допускався грубих помилок у відповідях, показав недостатнє розуміння сутності питань, що висвітлюються, невміння застосовувати знання при вирішенні практичних завдань;

- у відгуку керівника і рецензії на роботу дана оцінка «задовільно» (E);

- дипломна робота містить велику кількість помилок;

- студент регулярно порушував терміни календарного плану виконання роботи і не виконував завдання наукового керівника без поважних причин.

Така дипломна робота має бути допрацьована і повторно винесена на захист.

Оцінка «неприйнятно» (F):

- студент не подав на кафедру дипломну роботу у встановлений термін.

У цьому випадку студент може бути допущений до повторного виконання роботи і захисту її через рік.

Остаточна оцінка заноситься до протоколу засідання ДЕК та залікової книжки. Результати захисту дипломної роботи оголошують у той самий день після оформлення протоколів засідання ДЕК.

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І.І.МЕЧНИКОВА

(повне найменування вищого навчального закладу)

Інститут, факультет, відділення ІПО

Кафедра СОЦІАЛЬНИХ ТЕОРІЙ (СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ)

Освітньо-кваліфікаційний рівень БАКАЛАВР

Напрямок підготовки 6.130102 «СОЦІАЛЬНА РОБОТА»

(шифр і назва)

Спеціальність _____

(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

“ _____ ” _____ 20__ року

**З А В Д А Н Н Я
НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЕКТ (РОБОТУ) СТУДЕНТУ**

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема проекту (роботи) _____

керівник проекту (роботи) _____,
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від

“ _____ ” _____ 20__ року № _____

2. Строк подання студентом проекту (роботи) _____

3. Вихідні дані до проекту (роботи) _____

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

6. Консультанти розділів проекту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада Консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка

Студент _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник проекту (роботи) _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І.І.МЕЧНИКОВА
(повне найменування вищого навчального закладу)

ПОДАННЯ
ГОЛОВІ ДЕРЖАВНОЇ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ
ЩОДО ЗАХИСТУ ДИПЛОМНОГО ПРОЕКТУ (РОБОТИ)

Направляється студент _____ до захисту дипломного проекту (роботи) _____ (прізвище та ініціали)

Напряму підготовки **6.130102 «СОЦІАЛЬНА РОБОТА»** _____
(шифр і назва спеціальності)

на тему: _____
(назва теми)

Дипломний проект (робота) і рецензія додаються.

Директор інституту **ПРОФ. Л.М. ДУНАЄВА**
(підпис)

Довідка про успішність

_____ за період навчання в інституті, на факультеті, у відділенні _____ (прізвище та ініціали студента)

ІПО _____ з 20____ року до 20____ року повністю виконав навчальний план за напрямом підготовки, спеціальністю з таким розподілом оцінок за:

національною шкалою: відмінно _____%, добре _____%, задовільно _____%;
шкалою ECTS: А _____%; В _____%; С _____%; D _____%; E _____%.

Секретар інституту, факультету (відділення) _____ (_____)

(підпис) _____ (прізвище та ініціали)

Висновок керівника дипломного проекту (роботу)

Студент(ка) _____

Керівник проекту (роботи) _____
(підпис)

“ _____ ” _____ 20 ____ року

Висновок кафедри про дипломний проект (роботу)

Дипломний проект (робота) розглянуто (а). Студент (ка) _____
(прізвище та ініціали)

допускається до захисту даного (ї) проекту (роботи) в Державній
екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри _____
(назва)

(підпис)
“ _____ ” _____ 20 ____ року

(прізвище та ініціали)

Зразок оформлення титульної сторінки дипломної роботи

Додаток Б

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(повне найменування вищого навчального закладу)

Інститут інноваційної та післядипломної освіти

(повне найменування інституту/факультету)

Кафедра соціальної роботи

(повна назва кафедри)

Д и п л о м н а р о б о т а

бакалавра

на тему: **«Еліпсис в художньому дискурсі сучасної англійської мови»**

«Ellipsis in Modern English Fiction Discourse»

Виконала: студентка денної форми навчання
Напряму підготовки 6.130102 Соціальна робота
Іванова Анна Олександрівна

Керівник д.політ.н., проф. Гресь М.П.

Рецензент к.псих.н., доц. Іванова М. Р.

Рекомендовано до захисту:

Протокол засідання кафедри

№ ____ від ____ . ____ . 2015 р.

Захищено на засіданні ЕК № 2

протокол № __ від ____ 2015 р.

Оцінка _____ / _____ / _____
(за національною шкалою, шкалою ECTS, бали)

Завідувач кафедри

Голова ЕК

(підпис)

(ПІБ)

(підпис)

(ПІБ)

Одеса – 2015

Зразок написання вступу дипломної роботи

**ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ОСОБИСТОГО ЖИТТЯ
ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ**

ВСТУП

Актуальність дослідження. Закріплення в Конституції Українідемократичного напрямку розвитку політичної системи й проголошення України правовою державою передбачає, що українська спільнота нині стоїть на межі перетворення на громадянське суспільство, однією з важливих рис якого є загальна повага до приватного життя людини. Однак її рівень у сучасному українському суспільстві є недостатній, про що свідчать численні неправомірні втручання в сферу особистого життя («касетні» скандали, публікації приватних паперів, фотографій і подробиць інтимного життя осіб без їх дозволу, свавільні проникнення в житло тощо).

Одним з ефективних засобів підвищення поваги до приватності є правова охорона особистого життя людини від неправомірних втручань. Відповідні правові норми, виконуючи свою ідеологічну функцію, виховують у людей цінування свого особистого життя та повагу й невтручання в особисте життя інших. Особливу роль в правовій охороні особистого життя відіграють новели ЦК України від 16 січня 2003 року, в яких знайшли своє розгорнуте закріплення особисті немайнові права фізичних осіб, спрямовані на охорону особистого життя. Зважаючи на новизну цих норм та недостатність практики їх застосування, постає необхідність їх науково-теоретичної розробки.

Проблема цивільно-правової охорони особистого життя не є новою для юридичної науки, однак ґрунтовні її дослідження проводилися ще за радянських часів і нині їх результати дещо втратили свою актуальність та значення. У сучасних наукових дослідженнях ця проблема розробляється або вужче, лише щодо окремих її аспектів, зокрема, таємниці особистого життя, або ширше – у контексті загального дослідження особистих немайнових прав і

компенсації моральної шкоди, завданої їх порушенням. Тому в сучасній науковій літературі відсутні роботи, в яких ґрунтовно і комплексно висвітлювалися б проблеми цивільно-правового регулювання особистих немайнових відносин, що складаються з приводу особистого життя. Наведені вище обставини обумовили вибір теми дипломного дослідження та свідчать про її актуальність.

Теоретичним підґрунтям для подальшого дослідження проблеми цивільно-правової охорони особистого життя стали праці науковців радянського і сучасного періодів: С. Алексєєва, І. Бірюкова, В. Гопанчука, . Дзери, Н. Єгорова, В. Жакєнова, О. Ерделєвського, Л. Корчєвної, О. Кохановської, О. Красавчикова, Л. Красавчикової, Л. Красицької, В. Кройтора, М. Малєїна, М. Малєїної, В. Паліюка, О. Підопригори, Г. Романовського, З. Ромовської, С. Сліпченка, І.Спасибо-Фатєєвої, Р. Стефанчука, В. Суховерхого, Н. Устименко, К. Флейшиц, Є. Харитєнова, Ю. Червоного, С. Черноочєнко, Я. Шевченко, Р. Шишки, М. Штефана та ін.

Метою і завданням дослідження є визначення теоретичної моделі цивільно-правової охорони особистого життя, що має стати правовим базисом утвердження в Україні загальної поваги до особистого життя кожної людини.

Об'єктом дослідження є цивільно-правове регулювання відносин, що складаються з приводу особистого життя.

Предмет дослідження складають норми чинного законодавства, що встановлюють особливості надання соціальної допомоги (...)...згідно стандартів соціальних послуг.

Методи дослідження. У роботі застосовувалися методи теоретичного аналізу і синтезу, а також їх поєднання. Ряд питань потребували застосування методу системного аналізу, особливо це стосується дослідження питань ...

Застосування у дослідженні історичного методу дозволило виявити тенденцію розвитку соціальних процесів, виникнення, поширення та вирішення соціальних проблем...Порівняльний метод був застосований для теоретичного розгляду положень...

Практичне значення одержаних результатів. Викладені у

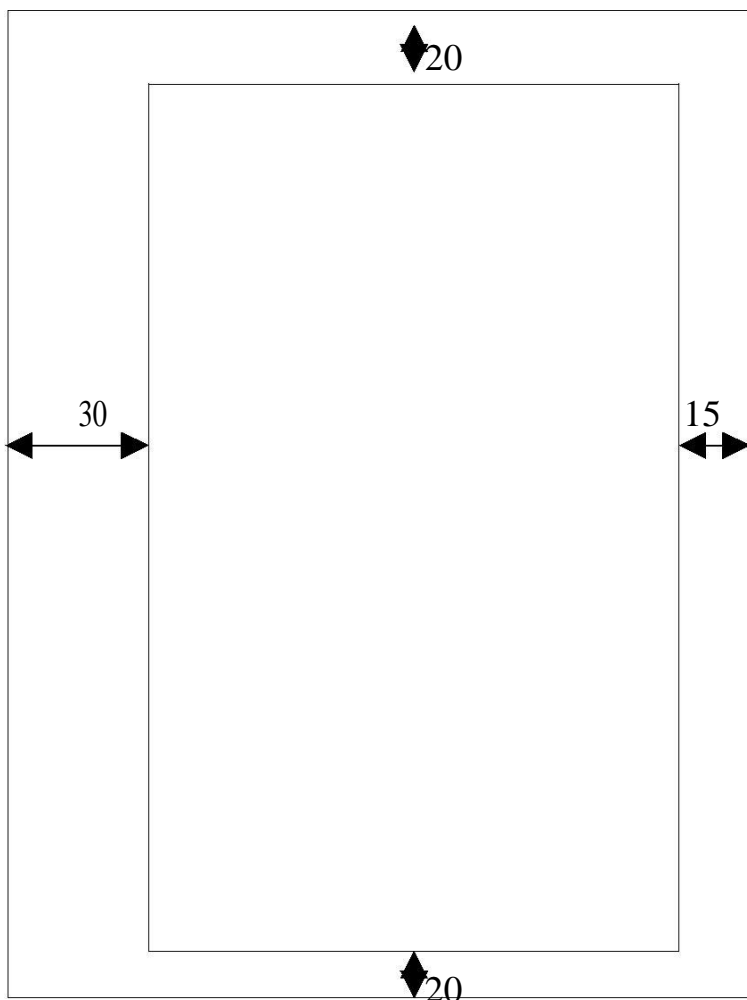
дипломному(монографічному) дослідженні положення, висновки та пропозиції (рекомендації) можуть бути використані: а) у науково-дослідницькій сфері – як основа для подальшої теоретичної розробки питань про (...); б) у сфері соціального захисту – як (...); в) у правозастосовній діяльності у галузі соціальної роботи – як (...); г) у навчальному процесі – при викладанні (...), підготовці підручників, навчальних посібників і методичних вказівок, а також у науково-дослідницькій роботі студентів

Апробація. Основні положення дипломного (бакалаврського) дослідження доповідалися на наукових конференціях молодих учених: а) «Сучасні проблеми юридичної науки і правозастосовної діяльності» (м. Харків, 00-00 грудня 2011 р.); б) «Проблеми розвитку юридичної науки у новому столітті» (м. Харків, 00-00 грудня 2011 р.).

Публікації. Результати дипломного (бакалаврського) дослідження викладені у одній науковій статті, опублікованій у фаховому науковому збірнику, а також у двох тезах доповідей на наукових конференціях.

**Технічні вимоги щодо розміщення тексту
дипломної (бакалаврської) роботи**

Текст дипломної (бакалаврської) роботи друкується через півтора інтервали шрифтом TimesNewRoman, розмір шрифту – 14 пт на стандартних аркушах паперу білого кольору формату А4. При цьому ліве поле повинно бути 30 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм, праве 15 мм. Текст друкується з одного боку листа. Нумерація сторінок здійснюється арабськими цифрами у правому верхньому кутку аркуша, починаючи зі вступу, який є другою сторінкою. Нумерується також розповсюджується на список використаних джерел і додатки.

Правила оформлення посилань на інші джерела

Під час написання дипломної (бакалаврської) роботи студент повинен посилатися на джерела, матеріали або окремі результати з яких наводяться в дипломній (бакалаврській) роботі, або на ідеях і висновках яких розроблюються проблеми, задачі, питання, вивченню яких присвячена дипломна (бакалаврська) робота. Такі посилання дають змогу відшукати документи і перевірити достовірність відомостей про цитування документа, дають необхідну інформацію щодо нього, допомагають з'ясувати його зміст, мову тексту, обсяг. Посилатися слід на останні видання публікацій. На більш ранні видання можна посилатися лише в тих випадках, коли наявний у них матеріал не включений до останнього видання.

Якщо використовують відомості, матеріали з монографій, оглядових статей, інших джерел із великою кількістю сторінок, тоді в посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул із джерела, на яке є посилання в дипломній роботі.

Посилання в тексті дипломної (бакалаврської) роботи на джерела слід зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, «... у працях [1–7]...».

Якщо в тексті дипломної роботи необхідно зробити посилання на складову частину чи конкретні сторінки відповідного джерела можна наводити посилання у виносках, при цьому номер посилання має відповідати його бібліографічному опису за переліком посилань.
Приклад:

Наприклад:

1. Теоретик радянського права М. Александров зазначав, що будучи суміжними з відносинами, регульованими трудовим правом, відносини у сфері державного управління регламентуються адміністративним правом [181, с. 29].

2. Комплексне дослідження трудових правовідносин в науці трудового права було розроблено в низці монографій таких вчених, як..... [4; 5; 6; 7; 8; 9; 10].

3. Цитата в тексті: «... незважаючи на пріоритетне значення мовних каналів зв'язку між діловими партнерами, ні в якому разі не можна ігнорувати найбільші канали передачі інформації [6, с. 15]».

Відповідний опис у переліку посилань:

6. Дороніна М.С. Культура спілкування ділових людей[Текст]: Навч. посіб. / М.С. Дороніна. – К.: Академкнига, 1998. – 192 с.

Посилання на ілюстрації дипломної роботи вказують порядковим номером ілюстрації, наприклад, «(рис. 1.2)».

Посилання на формули дипломної роботи вказують порядковим номером формули в дужках, наприклад, «... у формулі (2.1)».

На всі таблиці дипломної роботи повинні бути посилання в тексті, при цьому слово «таблиця», в тексті пишуть скорочено, наприклад: «...у табл. 1.2»..

У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації слід вказувати скорочено слово «дивись», наприклад: «див.табл. 1.3»..

Для підтвердження власних аргументів посиланням на авторитетне джерело або для критичного аналізу того чи іншого друкованого твору слід наводити *цитати*. Науковий етикет потребує точно відтворювати цитований текст, бо найменше скорочення наведеного витягу може спотворити зміст, закладений автором.

Загальні вимоги щодо цитування такі:

- текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться в тій граматичній формі, в якій він поданий у джерелі, зі збереженням особливостей авторського написання. Наукові терміни, запропоновані іншими авторами, не виділяються лапками, за винятком тих, що викликали загальну полеміку. У цих випадках використовується вираз «так званий»;

- цитування має бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і без

перекручень думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками. Вони ставляться у будь-якому місці цитати (на початку, всередині, в кінці). Якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається;

- кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело;

- при непряму цитуванні (переказі, викладенні думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, слід бути гранично точним у викладенні думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів і давати відповідні посилання на джерело;

- якщо необхідно виявити ставлення автора дипломної роботи до окремих слів або думок з цитованого тексту, то після них у круглих дужках ставлять знак оклику або знак питання.

Деякі приклади оформлення списку літератури по соціальній роботі:

1. Основи теорії та методології соціальної роботи. Підручник. / [Варнава У. В., Дунаєва Л. М., Коробіцина М. Б., Лаврова М. Г.] – Одеса, 2011.—267 с.
2. Довідник з соціальної роботи / [Л.М.Дунаєва, Л.А.Снігур, У.В.Варнава та інші], [За ред. Л.М.Дунаєвої]. – О :Одеський національний університет імені І.І.Мечникова, 2015. – 402с.
3. Методичні рекомендації до написання дипломних робіт ОКР «бакалавр» спеціальності «Соціальна робота» / [Л.М.Дунаєва, У.В.Варнава, Т.П.Хлівнюк, М.І.Брагар]. – О : ВМВ, 2016. – 39 с.
4. Методичні рекомендації до написання дипломних робіт ОКР «бакалар» спеціальності «Соціальна робота» / [Л.М.Дунаєва, У.В.Варнава, Т.П.Хлівнюк, М.І.Брагар]. – О : ВМВ, 2015. – 37 с.

Зразок структури доповіді студента під час захисту дипломної (бакалаврської) роботи

Отримавши позитивні відгук і рецензію на дипломну (бакалаврську) роботу, студент приступає до підготовки доповіді й ілюстративного матеріалу (таблиць, схем, діаграм і графіків) для виступу на захисті.

Підготовка доповіді по дипломній роботі можлива лише за умови її повної готовності.

Структура доповіді до захисту дипломної (бакалаврської) роботи має включати три взаємопов'язані частини:

1. **Вступна**, яка в основних моментах повторює вступ до дипломної роботи, де висвітлюється:

а) актуальність обраної теми дипломної роботи (2-3 речення); б) мотив

обрання саме цієї теми дипломної роботи (1 речення);

в) наукова ідея (концепція, головна ідея) дослідження (1 речення); г) суть мети дослідження і чому саме воно сприятиме, тобто що воно забезпечить для конкретної галузі науки, наприклад, для економіки в цілому і міжнародної економіки, зокрема (1 речення);

д) узагальнені завдання дипломної роботи (3-4 речення); е) об'єкт і предмет дослідження (1 речення);

ж) основні методи, завдяки яким отримано фактичний матеріал дослідження, с вказівкою при розгляді якого саме явища (предмета) вони були застосовані (4-5 речень);

з) склад і загальна структура дипломної роботи (1 речення).

2. **Результативна**, яка базується на загальних висновках дипломної роботи:

а) суть новини дипломної роботи (1 речення); б) практична цінність результатів дипломної роботи, тобто де вони

можуть бути застосовані (1 речення); в) ступінь апробації і впровадження результатів дослідження (наприклад,

наявність довідки або акту про впровадження; кількість опублікованих праць; перерахування науково-практичних семінарів, конференцій для студентів і молодих учених із вказівкою їх назви, дати і міста проведення, в яких було прийнято участь);

г) економічний ефект (корисний якісний і кількісний результат) від впровадження розроблених в дипломній роботі пропозицій.

3. **Висновкова**, де вказуються основні наукові положення дипломної роботи, які виносяться на захист:

а) теоретичні розробки дипломної роботи (називаються);

б) методологічні підходи дипломної роботи (вказуються до чого конкретно);

в) методи вдосконалення (перераховуються).

Доповідь до захисту дипломної (бакалаврської) роботи, як правило, починається словами:

Шановний пане голову, шановні члени державної екзаменаційної комісії, панове! Вашій увазі пропонується стислий виклад змісту дипломної роботи, виконаної на тему (назва дипломної роботи) за спеціальністю „СОЦІАЛЬНА РОБОТА” студентом (-ою) (прізвище, ім'я у орудному відмінку(ким?), науковий керівник (вчене звання, П.І.Б. керівника у називному відмінку)).»

Текст доповіді має розкривати суть, теоретичне і практичне значення проведеної роботи й базуватися на результатах наукових досліджень. Завершальні слова доповіді:

Доповідь закінчено, дякую за увагу.

